Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

HE 141/2022 jätelain muuttamisesta

Ympäristövaliokunta 20.10.2022

Esityksen sisältö

1. SUP-direktiivin täytäntöönpanon tilanne Suomessa
2. Pakkausten tuottajavastuun muutokset
3. Eräiden muovituotteiden tuottajien kustannusvastuu
4. Tupakkatuotteista aiheutuva roskaantuminen

Art.	SUP-direktiivin velvoite	Täytäntöönpano Suomessa (punaisella kirjoitetut sisältyvät HE 141/2022 vp:n kokonaisuuteen)
4	Kertakäyttöisten annospakkausten ja muovimukien kulutuksen vähentäminen vuosina 2022-2026	Ympäristöministeriön ja toimialojen välinen green deal allekirjoitettu 4.3.2022, VALTSU hyväksytty 3/2022
5	Tuotekiellot (muovipillit, aterimet, sekoittimet, jne.)	VNA eräistä muovituotteista 771/2021 annettu jätesäädöspaketin yhteydessä (sisällytetään myös uuteen asetukseen)
6	Tuotevaatimukset: korkit kiinni muovipulloihin 7/2024 alkaen muovipulloille kierrätysmuovin käyttövelvoite: 25 % vuodesta 2025, 30 % vuodesta 2030	HE 141/2022 vp, VNA pakkaus- ja pakkausjätteestä (1029/2021)
7	Merkintävaatimukset	VNA eräistä muovituotteista 771/2021 annettu jätesäädöspaketin yhteydessä (sisällytetään myös uuteen asetukseen)
8	Tuottajan kustannusvastuu (ml. siivoustoimet): muovia sisältävät elintarvikepakkaukset ja juomamukit, tupakantumpit, kosketuspyyhkeet ja ilmapallot Erilliskeräystä edellyttävä tuottajavastuu: muovia sisältävät kalastusvälineet	HE 141/2022 vp, VNA eräistä muovituotteista, VNA muovia sisältävistä kalastusvälineistä, VNA tuoteryhmäkohtaisista korvauksista
9	Erilliskeräysvaatimukset: enintään 3 litran juomapakkaukset	Pääosin jo jätelaissa, VNA pakkauksista ja pakkausjätteestä (1029/2021, VNA juomapakkausten palautusjärjestelmästä (526/2013)
10	Valistustoimenpiteet	Pääosin jo jätelaissa, tarkennuksia HE 141/2022 vp yhteydessä

Rikkomusmenettely toisessa vaiheessa

- SUP-direktiivi olisi tullut saattaa osaksi kansallista lainsäädäntöä 3.7.2021
- Rikkomusmenettely edennyt komission perusteltuun lausuntoon 29.9.2022
- Vastaus annettava komissiolle 29.11.2022 mennessä
- Jos lainsäädäntöä ei ole vastausta annettaessa hyväksytty tai sen voimaantulolle ei ole uskottavaa voimaantuloaikataulua, komissio laittaa vireille direktiivin täytäntöönpanon viivästymistä koskevan kanteen EUTI:ssa
- Nykykäytännön mukaan kanne johtaa sakkoihin, vaikka jäsenvaltio huolehtisi täytäntöönpanotoimista ennen tuomion antamista

Muutoksia pakkausten tuottajavastuuseen

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Soveltamisalan laajentaminen kaikkiin pakkausten tuottajiin

- Poistetaan JL 48 § 2 mom., jonka mukaan tuottajavastuuta ei sovelleta alle 1 000 000 euron vuosittaisen liikevaihdon omaaviin tuottajiin
  - Jätedirektiivi & pakkausdirektiivi eivät tunnista mahdollisuutta rajata tuottajavastuun soveltamista liikevaihdon tms. perusteella
  - Soveltaminen vuoden 2024 alusta
- Liikevaihtorajan poiston vaikutus, jos nykyinen tuottajan määritelmä säilyisi:
  - arviolta 31 000 – 39 000 pk-yritystä (kioskit, kukkakaupat, leipomot, lahjatavaraliikkeet, jne.)
  - noin 45 000 maatalousyrittäjää (alle 1 milj. e liikev.), joista noin 22 000 pakkaa muuta kuin rehua ja 14 000 myy pakattua rehua tilalta ulos

Poikkeukset pakkausten tuottajan määritelmään ja tuottajavastuun kohdentumiseen

- Pääsääntö: JL 48 §:n mukaan pakkausten tuottajana pidetään tuotteen pakkaajaa tai pakatun tuotteen maahantuojaa
- Ehdotettu kahta poikkeusta pääsääntöön: elintarvikkeiden ja muiden tuotteiden suoramyyntiin (palvelupakkaus) sekä käsittelemättömien maatalous-ja puutarhatuotteiden pakkaamisen (viljelijäpakkaus) käytettävien pakkausten tuottajana pidetään pakkauksen valmistajaa tai maahantuojaa: voimaan 2024 alusta
- Lisäksi: paalirehujen pakkausmateriaalit rajataan tuottajavastuun ulkopuolelle
- Poikkeuksilla hillitään liikevaihtorajan poistamisesta aiheutuvaa pk-yritysten sääntelytaakan kasvua. Ehdotus seurauksena tuottajavastuun ulkopuolelle jäisi arviolta:
  - 31 000 maatalousyritystä (tuottajavastuun piiriin tulisi noin 4 000 yritystä)
  - 2 – 22 000 muuta kuin maatalousyritystä (tuottajavastuun piiriin tulisi 21- 36 000 muuta yritystä)

Pienille tuottajille kevennetyt raportointivaatimukset

- Ehdotus pakkausjäteasetukseksi (19 a §)
  - kevennetty raportointi pienille tuottajille, jotka saattavat markkinoille vähemmän kuin 50 tonnia pakkauksia vuodessa
  - raportoitava ainoastaan markkinoille saatettu määrä pakkauksia ja SUP-tuotteita;
  - normaali raportointi sisältää pitkälle eritellyt tiedot pakkausten ja tuotteiden jätehuollosta (19 §)

Eräiden tuottajien kustannusvastuu

Tuottajan kustannusvastuun tavoitteet ja vaikuttavuus

- SUP-direktiivin päätavoite: ehkäistä ja vähentää muovituotteiden aiheuttamaa roskaantumista
- Miten kustannusvastuun on ajateltu vaikuttavan?
  1. Kun kustannusvastuu muoviroskien jätehuollosta ja siivoamisesta ohjataan muovituotteiden tuottajille, nämä korvaavat tuotteissaan muovin jollain muulla materiaalilla välttääkseen kustannusvastuun (tai mainehaitan), jolloin muovijätteen aiheuttama roskaantuminen vähenee.
  2. Kun kunnat saavat lisää rahaa, ne lisäävät roskaantumista ennalta ehkäiseviä toimia tai yleisten alueiden siivousta.

Kysymyksiä liittyen kustannusvastuun vaikuttavuuteen

- Siirtyvätkö tuottajat käyttämään tuotteissaan muuta kuin muovia?
  - Tuottajavastuujärjestelmistä kerääntyneiden kokemusten perusteella eivät siirry, koska tuottajavastuun kustannusvaikutus on niin vähäinen. Joihinkin tuotteisiin sääntelyllä saattaa olla vaikutusta, mm. kosteuspyyhevalmistajat ovat ilmoittaneet siirtyvänsä muovittomiin tuotteisiin.
- Lisäävätkö kunnat toimia nykytilaan verrattuna?
  - Sääntelyyn ei sisälly tällaista mekanismia muutoin kuin tupakkatuotteiden osalta.VNA-ehdotuksen mukaan kuntiin tulisi tuottajien kustannuksella lisää tumppiroskiksia 1 per 300 asukasta.
  - Kunnat maksavat edelleen suuren osan yleisten alueiden jätehuolto- ja siivouskustannuksista. Siksi niillä ei välttämättä ole halua lisätä nykyisestä roskaantumista ennalta ehkäiseviä toimia tai roskien siivoamista.

Kustannusvastuun piirissä olevat tuotteet ja tuottajat (JL 48 §, 48 a §)

- Seuraavat kertakäyttöiset muovituotteet
  - Henkilökohtaiseen hygieniaan tarkoitetut kosteuspyyhkeet
  - Kuluttajakäyttöön tarkoitetut ilmapallot
  - Suodattimelliset tupakkatuotteet ja erilliset tupakansuodattimet
  - Syömävalmiin ruoan pakkaukset, enintään 3 l juomapakkaukset ja tyhjänä myytävät juomamukit (ks. jätelain ehdotettu liite)

Kustannusvastuun laajuus tuoteryhmittäin (JL 48 b §)

- **Kosteuspyyhkeet ja ilmapallot (2025 alkaen)**
  - roskaantumisen siivoaminen ja sen jälkeinen kuljetus ja käsittely
- **Elintarvikepakkaukset ja tyhjänä myytävät juomamukit (2023 alkaen)**
  - roskaantumisen ehkäisemiseksi järjestetty keräys, kuljetus ja käsittely
  - siivoaminen ja sen jälkeinen kuljetus ja käsittely
- **Suodattimelliset tupakat ja tupakansuodattimet (2023 alkaen)**
  - roskaantumisen ehkäisemiseksi järjestetty keräys, kuljetus ja käsittely (mukaan lukien erilliset tupakkaroskikset)
  - roskaantumisen siivoaminen ja sen jälkeinen kuljetus ja käsittely
  - edellä mainittuihin toimiin ja roskaantumisen ennaltaehkäisemiseen liittyvä tiedotus ja neuvonta; mukaan lukien kuluttajavalistus uudelleenkäytettävistä vaihtoehdoista ja roskaamisen vaikutuksista ympäristöön ja viemäriverkkoon (SUP-direktiivin 10 artikla)

Kustannusvastuun kattamat kunnan yleiset alueet (JL 48 c §)

1) jotka kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta annetun lain (669/1978) nojalla kuuluvat kunnan puhtaanapitovastuulle

- asemakaava-alueella olevat kadut, torit, katuaukiot, puistot, istutukset
- muut näihin verrattavat yleiset alueet, kuten uimarannat asemakaava-alueilla

2) joilla kunta on jätelain 74 §:n 1 momentin 1, 2 ja 5 kohdassa tarkoitettu toiminnon pitäjä tai alueen haltija

- maantie, yksityinen tie, rata ja satama
- virkistykseen yleisesti käytettäväksi tarkoitetut alueet ja ulkoilu- tai moottorikelkkareitit
- muut asemakaava-alueella sijaitsevat alueet, joilla kunta on 74 §:n 5 kohdassa tarkoitettu alueen haltija

Kustannusvastuun kattamat kunnan yleiset alueet (JL 48 c §)

3) joilla kunnalla on 76 §:n tarkoittamana alueen pitäjänä tai haltijana velvollisuus järjestää riittävä jätteen keräys ja muut jätehuollon palvelut.

- lähinnä satamat ja virkistykseen yleisesti käytettäväksi tarkoitetut alueet sekä ulkoilu- tai moottorikelkkareitit
- yleiset uimarannat muulla kuin asemakaava-alueella
- ei kuitenkaan valtion omistamat maantiet, joissa kunta ei ole alueen pitäjä tai haltija

Kustannusvastuun määräytyminen (48 d §)

- Kustannusvastuun perusteena kuntien **todelliset** jätehuolto- ja siivouskustannukset
  - vrt. lausuntoluonnokseen laskennallisten kustannusten malli
  - siirtymäajaksi 2023-2025 on sovittu kustannus per asukas-malli
- Tuottajien kustannusvastuusta ja sen jakautumisesta tuoteryhmittäin VNA
  - perustuisi kolmen vuoden välein uusittavaan koostumusselvitykseen (JL 48 f §), jossa selvitetään mikä on SUP-roskien osuus kerätystä ja siivotusta roskasta
- Asetuksessa säädettäisiin erikseen:
  - jokaisen tuoteryhmän osuus kunnan keräämän jätteen keräys-, kuljetus- ja käsittelykustannuksista
  - jokaisen tuoteryhmän osuus kunnan siivoaman roskan siivous-, kuljetus- ja käsittelykustannuksista
- Jokaisen yksittäisen tuottajan osuus tuoteryhmän maksuista määräytyisi tämän markkinaosuuden mukaan

Poikkeaminen asetuksesta (48 d § 2 mom.)

- PIR-ELY voi korvauksia koskevassa päätöksessään poiketa asetuksen kustannusperusteesta
  - jos **tuottaja tai tuottajayhteisö osoittaa**
  - että tuotteen ja tuoteryhmän osuus **kerätystä** tai **siivotusta roskasta**
  - on olosuhteiden muuttumisen johdosta **merkittävästi** asetuksen kustannustenjakoperustetta pienempi
- Esimerkiksi
  - tupakantuottaja siirtyy kokonaan tai osittain paperisiin suodattimiin vuonna x
  - osoittaa seuraavana vuonna, että paperisten suodattimien osuus markkinoille lasketuista on niin suuri, että se näkyy merkittävästi **kerätyn** roskan koostumuksessa
  - siivotussa roskassa vaikutus näkynee vasta viiveellä
- HUOM! Asetuksesta poikkeaminen johtaa tuottajien kokonaisvastuun ja samalla kuntien saamien korvausten pienentymiseen

Kustannusvastuun toteuttaminen

1. Kunnat ilmoittavat todelliset kustannuksensa seuraavan vuoden toukokuussa PIR-ELYlle (alkaen toukokuussa 2027)
2. PIR-ELY päätös sisältää kunkin rekisteröityneen tuottajayhteisön ja tuottajan maksun ja kunkin kunnan osuuden maksuista
3. PIR-ELY perii rahat tuottajilta ja tilittää ne kunnille
4. Tuottajat vastaavat PIR-ELY:lle päätöksenteosta ja rahojen kunnille tilittämisestä aiheutuvista kustannuksista

Siirtymäjakso 2023-2025

- Vuosina 2023-2025 kiinteä kustannusperuste
  - 4,79 euroa per asukas (todelliset kustannukset keskimäärin noin 7,2 euroa per asukas)
  - tuottajien osuus määritellään valtioneuvoston asetuksessa ja lasketaan käyttäen kunnan kokonaiskustannuksena 4,79 euroa.
  - Valtioneuvoston asetuksen valmistelun pohjana käytetään koostumustutkimusta, jota tehdään parhaillaan tuottajien, Kuntaliiton, muutaman kunnan ja ympäristöministeriön yhteisrahoituksella.
  - Koskee JL 48 d §:n mukaisia kustannuksia, ei 48 g §:n mukaisia tupakkaroskiskustannuksia
- Kunnan ilmoittamiin todellisiin kustannuksiin siirrytään 2026 alusta ja ne ilmoitetaan ensimmäistä kertaa PIR-ELY:lle 5/2027 mennessä

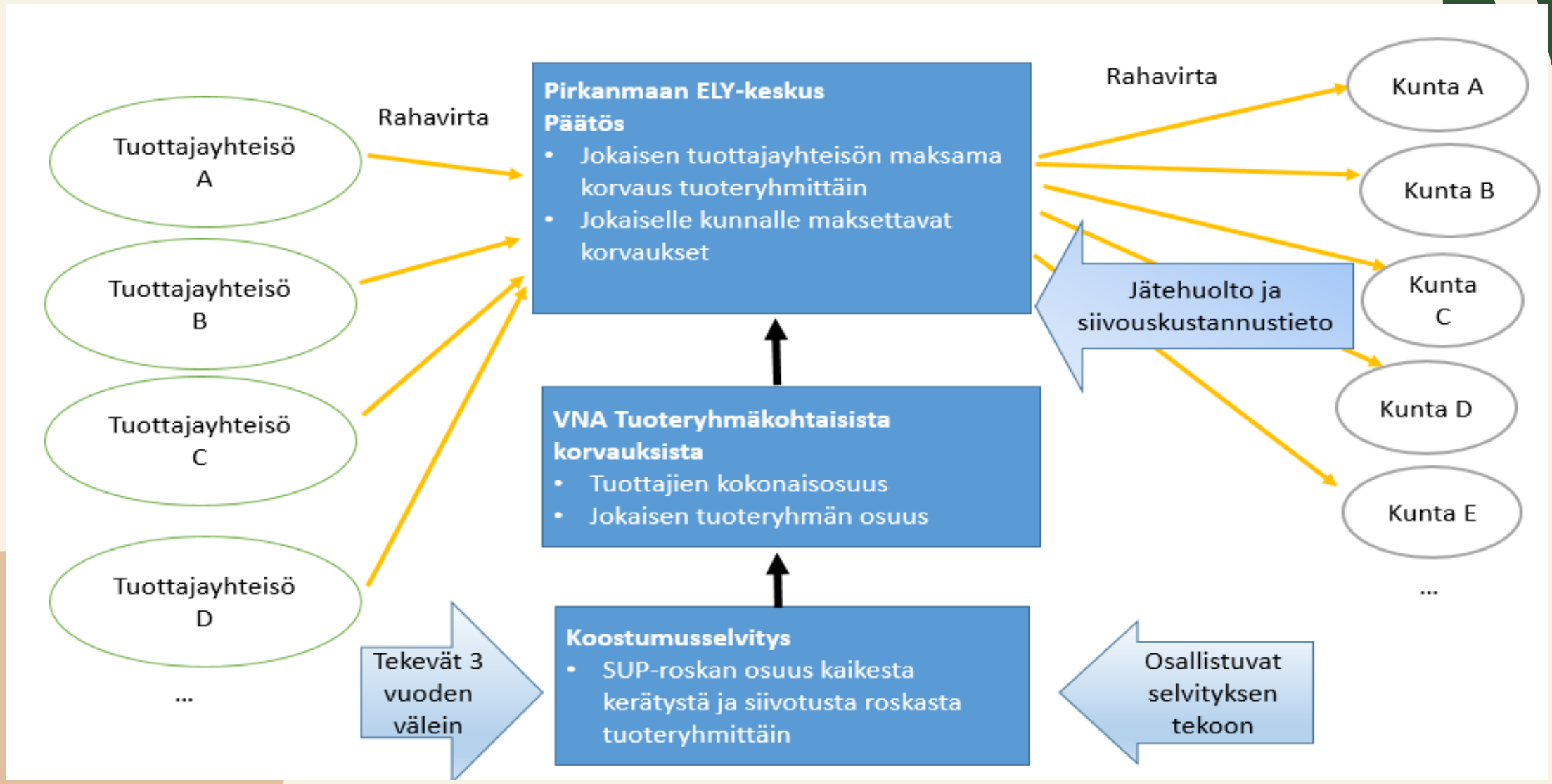
Tuottajayhteisö A
Tuottajayhteisö B
Tuottajayhteisö C
Tuottajayhteisö D
...
Rahavirta
Pirkanmaan ELY-keskus
Päätös
• Jokaisen tuottajayhteisön maksama korvaus tuoteryhmittäin
• Jokaiselle kunnalle maksettavat korvaukset
Rahavirta
Kunta A
Kunta B
Kunta C
Kunta D
Kunta E
...
Jätehuolto ja siivouskustannustieto
VNA Tuoteryhmäkohtaisista korvauksista
• Tuottajien kokonaisosuus
• Jokaisen tuoteryhmän osuus
Tekevät 3 vuoden välein
Koostumusselvitys
• SUP-roskan osuus kaikesta kerätystä ja siivotusta roskasta tuoteryhmittäin
Osallistuvat selvityksen tekoon

Tupakkatuotteista aiheutuva roskaantuminen

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Tupakantumpeista aiheutuvan roskaantumisen ennalta ehkäiseminen (1)

- **Tumppiongelma**
  - tupakantumpit muodostavat yli 60 % kaikesta ympäristöön päätyvästä roskasta (kappalemääräisesti)
  - eivät hajoa biologisesti, vaan jäljelle jää mikromuovihiukkasia; löydetty useista vesistöissä asuvista eläimistä, kuten hylkeistä, kaloista, linnuista ja äyriäisistä
- **Vaihtoehtoja keinoiksi**
  - Muovifiltterien kielto olisi tehokkain, mutta se olisi tekninen kaupan este ja vaatisi EU-hyväksynnän notifiointimenettelyssä.
  - Toiseksi paras vaihtoehto on ehdotettu tumppien keräyksen tehostaminen tuottajan kustannuksella.
  - Roskaamisesta annettava rikesakko on jo korkea (100 euroa). Ongelmana on pieni todennäköisyys joutua sakotetuksi. Rikesakon voi määrätä vain poliisi tai syyttäjä.

Tupakantumpeista aiheutuvan roskaantumisen ennalta ehkäiseminen (2)

- **JL 48 g §: kunnan velvollisuudet tupakkatuotteista aiheutuvan roskaantumisen ennalta ehkäisemisessä**
  - Kunnan järjestettävä tumppien keräys 48 c §:ssä tarkoitetuilla alueilla + keräykseen liittyvä neuvonta ja tiedotus JL 51 §:n mukaisesti
  - Valtuus asetuksella säätää jäteastioiden määrästä ja sijoittelusta
- **SUP-asetukseen (ehdotus)**
  - kunnalle velvollisuus järjestää tupakkaroskiksia 1 per 300 asukasta yleisille alueille; voimaan portaittain vuosien 2024-2026 aikana
- **Tuottajien kustannusvastuun toteuttaminen**
  - Kunta raportoi tumppiroskiskustannukset erikseen PIR-ELY:lle (alkaen 5/2025) JL 48 e § 1 momentin 3 kohdan mukaisesti, PIR-ELY perii rahat tupakantuottajayhteisöltä ja tilittää kunnille
  - HUOM! Tupakantuottajat maksavat siis kunnille
    - oman osuutensa JL 48 d §:n mukaan määräytyvästä kustannusvastuusta, ja;
    - erikseen 48 g §:n mukaisen tumppiroskisten kustannukset

Kiitos!

Ympäristöministeriö
sirje.sten@gov.fi
jussi.kauppila@gov.fi
tarja-riitta.blauberg@gov.fi
tuuli.oikarinen@gov.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment